

tasks, trainings and other forms of work, which would ensure their relevance to the practice of local lore activity at the primary school.

Key words: primary school, primary school teachers, local lore work, the system of primary education, content, forms, methods, skills.

УДК 378.147

Світлана Шестакова

Сумський національний аграрний університет

ORCID ID 0000-0003-4640-0379

DOI 10.24139/2312-5993/2020.02/224-233

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS У СТУДЕНТІВ ЮРИДИЧНОГО ПРОФІЛЮ

У статті досліджуються інтерактивні методи формування soft skills у студентів юридичного факультету, визначаються особливості «м'яких» навичок, необхідних для ефективного виконання професійних завдань сучасним юристом (зокрема, комунікації, дипломатії, створення чи підтримання сприятливого мікроклімату в колективі, уміння працювати в команді, виступати публічно, презентувати себе та свої ідеї, креативно вирішувати професійні завдання тощо). Акцентується увага на суперечності закріплених в освітніх стандартах вимог і наявної тенденції до зменшення кількості гуманітарних дисциплін. Наводяться апробовані типи занять, що є найбільш ефективними для формування «м'яких» навичок.

***Ключові слова:** soft skills, «м'які» навички, комунікативна компетентність, загальні компетенції, професійні навички, інтерактивні методи навчання.*

Постановка проблеми. Становлення української державності, зміни правосвідомості громадян, реформування судової системи, радикальні зміни у змісті форм і методів діяльності юристів висувають високі вимоги до їх професійної підготовки, ділових якостей, загальної культури, а також мовної майстерності.

Престижність юридичної професії, її затребуваність у суспільстві зумовили збільшення контингенту юридичних факультетів і відкриття даної спеціальності в непрофільних вишах. Звичайно, це загострило завдання якісної професійної підготовки й вимагає пошуку та застосування ефективних засобів і методів формування професійно значущих характеристик особистості майбутніх фахівців.

Сьогодні у випускників юридичних факультетів виникає потреба не тільки у знаннях і вміннях вирішувати професійні завдання, але й у здібностях до взаємодії з колегами, з реальними й потенційними споживачами юридичних послуг, до швидкого переходу від одного виду діяльності до іншого і поєднання різних професійних функцій.

Проте, на сучасному етапі ми можемо говорити про невідповідність наявної системи підготовки фахівців вимогам ринку праці, зокрема і в юридичній галузі. Випускникам закладів вищої освіти, які мають недостатній рівень сформованості так званих «м'яких» компетенцій, доводиться конкурувати з більш досвідченими претендентами на вакантну

посаду, у яких такі навички вже є розвиненими або завдяки спеціальному навчанню, або наявному досвіду.

Таким чином, на сучасному етапі реформування вищої освіти в Україні особливої актуальності набувають завдання покращення професійної підготовки фахівців, кардинальної зміни чи вдосконалення форм і методів навчання з метою зменшення відстані між реальним рівнем підготовки спеціалістів і запитами роботодавців.

Аналіз актуальних досліджень. Різні аспекти проблеми професійної освіти, зокрема і проблеми формування загальних компетенцій, розглядаються такими відомими українськими і зарубіжними дослідниками, як С. С. Алексєєв, М. І. Беркович, Н. А. Длугунович, Л. В. Іванова, Т. Л. Кожушкіна, Л. В. Курінна, О. О. Маршуба, С. О. Сисоєва, О. В. Скорнякова, О. В. Таптигіна, С. С. Тихонова, О. М. Хан, І. І. Черкасова, Т. А. Яркова та інші.

Метою нашої роботи є визначення основних напрямів і методів формування soft skills у студентів юридичного факультету.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано аналіз, порівняння та узагальнення науково-педагогічної літератури, педагогічне спостереження за комунікативними ситуаціями професійно орієнтованого спілкування студентів.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, юрист – багатопрофільна професія. У процесі діяльності правник не тільки оперує законами, а й роз'яснює їх, переконує, доказує, полемізує, аргументовано доводить свій погляд, спростовує неправдиві твердження, постійно вступає у взаємодію не тільки з людьми, а й різними організаціями та структурами. З огляду на це можна стверджувати, що сучасне суспільство потребує професіоналів-юристів, які мають сформовані компетенції професійного «комуніканта».

Підготовка спеціалістів у юридичній галузі здійснюється відповідно до Стандарту вищої освіти України (рівень вищої освіти перший (бакалаврський), ступінь вищої освіти бакалавр, галузь знань 08 Право, спеціальність 081 Право), де чітко визначені компетентності, які мають бути сформовані в майбутнього спеціаліста за роки навчання в закладі вищої освіти. Перелік компетентностей випускника має 3 складові: *інтегральна компетентність* (здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов); *загальні компетентності* (усього 15, серед них здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями, здатність працювати в команді, здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів); та *спеціальні (фахові, предметні) компетентності* (усього 16).

До того ж, нові освітні стандарти також висувають суворі вимоги до результатів засвоєння основних освітніх програм через формування професійних і загальних компетенцій. Здобувач ступеня вищої освіти бакалавр зі спеціальності 081 «Право» повинен продемонструвати такі результати навчання, як *вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію; володіти базовими навичками риторики; доносити до респондента матеріал із певної проблематики доступно і зрозуміло* (виділення наше – С.Ш.); пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.

Аналіз наявних досліджень із питань професійної компетенції доводить, що для позначення вказаних в освітніх стандартах «загальних» компетенцій використовуються терміни «м'які навички», «гнучкі навички», «комунікативні навички», «soft skills». У буквальному перекладі з англійської мови soft skills – це «м'які навички», тобто навички, володіння якими не належить до професійної групи.

Під «soft skills» розуміється комплекс неспеціалізованих, надпрофесійних навичок, які відповідають за успішну участь у робочому процесі, високу продуктивність і, на відміну від спеціалізованих навичок, не пов'язані з конкретною сферою. Ці навички можуть включати в себе соціальну благодать, комунікативні здібності, мовні навички, особисті звички, когнітивне або емоційне співпереживання, управління часом, колективну роботу та риси лідерства (М'які навички, uk.wikipedia).

Здебільшого науковці під час визначення цього поняття орієнтуються на специфіку своєї галузі діяльності, але практично в кожному визначенні є вказівка на універсальність змісту поняття «м'які навички». Так, О. Л. Чуланова під soft skills розуміє сукупність знань, умінь, навичок і мотиваційних характеристик працівника у сфері взаємодії між людьми, зокрема уміння правильно керувати часом, уміння переконувати, проводити переговори, лідерство, емоційний інтелект, які необхідні для успішного виконання роботи та відповідають вимогам посади і стратегічним цілям організації (Чуланова, 2016). Цю думку підтримує і О. В. Таптигіна, яка вважає, що soft skills – набір особистісних характеристик, які підвищують ефективність взаємодії з іншими людьми у професійному просторі та ефективність роботи. Дослідниця до цих навичок відносить уміння презентувати себе і свої ідеї, узгоджувати свої дії з іншими, виявляти лідерські якості тощо. Особливе значення у структурі поняття «soft skills» учена надає емоційним якостям, пов'язаним із взаємодією з іншими (Таптыгина, 2018, с. 72). На емоційному інтелекті акцентують увагу й інші дослідники, згідно з тезами яких «м'які навички» (soft skills) – це термін, що використовується для опису EQ людини (коефіцієнт емоційного інтелекту) – сукупності особистісних рис, соціальних якостей, комунікабельності, мовлення, оптимізму, які характеризують відно-

сини з іншими людьми. Найбільше значення ці навички відіграють під час підбору персоналу, оскільки вважається, що м'які навички (soft skills) доповнюють тверді (професійні) навички (hard skills) (Беркович та ін., 2018, с. 64).

Як набуті навички, отримані людиною через додаткову освіту та власний життєвий досвід, які вона використовує для свого подальшого розвитку у професійній сфері, розуміє soft skills В. Давидова. Дослідниця акцентує увагу на тому факті, що ці навички високо цінуються як на робочому місці, так і під час прийому на роботу (Давидова). Не можна не помітити, що всі дослідники так чи інакше до змісту поняття «soft skills» обов'язково відносять комунікативний компонент: рівень розвитку комунікативних здібностей і вмінь, зокрема й мовленнєві навички, прагнення до спілкування, уміння виявляти ініціативу під час спілкування, обирати оптимальний стиль спілкування залежно від ситуації, здатність та готовність міжособистісної взаємодії, уміння застосовувати різні техніки та прийоми спілкування (Курінна, 2019, с. 92).

У своєму дослідженні ми дотримуємося думки, що soft skills – це емоційні та комунікативні навички універсального характеру, які є необхідними для успішного професійного й життєвого самовизначення людини та підвищують ефективність роботи і взаємодії з іншими людьми. Зокрема, це здатність до комунікації, дипломатії, створення чи підтримання сприятливого мікроклімату в колективі, уміння працювати в команді, виступати публічно, презентувати себе та свої ідеї, креативно вирішувати професійні завдання, а також аналітичні здібності, особистісний розвиток, стресостійкість тощо. Таким чином, ми говоримо про загальнолюдські якості й навички, які повинні мати представники будь-якої професії.

Формування загальних компетенцій сьогодні розглядається як важливий результат навчання в закладах вищої освіти разом із професійними компетенціями. На відміну від останніх, які зазначені в посадових інструкціях, кваліфікаційних характеристиках, легко визначаються і вимірюються, наявність сформованих «м'яких» навичок визначити не так просто, а тому їх оцінка достатньо часто є суб'єктивною. Проте більшість роботодавців, на думку Н. А. Длугунович, вважають їх так само важливими, як і професійні знання та вміння. Останні швидко застарівають, а «soft skills» є актуальними завжди (Длугунович, 2014). Слід зазначити, що, за словами О. С. Богдан, на підставі результатів досліджень, проведених у 16 європейських країнах, можна стверджувати, що 93 % роботодавців вважають soft skills не менш важливою якістю працівника, ніж його професійні навички (Богдан, 2019).

Особливо актуальним, на нашу думку, є формування soft skills у представників так званих людиноцентристських професій, особистісні, професійні та корпоративні успіхи в яких тісно пов'язані з рівнем сформованості навичок комунікації і володіння публічним мовленням,

умінням здійснювати ефективний мовленнєвий вплив на адресата мовлення, переконувати, аргументувати. У професійній підготовці юристів особливо необхідні спеціальні навички мовленнєвого спілкування в усній і письмовій формі: уміння задавати питання, обґрунтовувати і адекватно формулювати рішення в нормотворчій і правозастосовній практиці, безпомилково тлумачити словесні повідомлення, що містять ту чи іншу правову інформацію, виступати публічно в суворо регламентованих соціальних ситуаціях спілкування, адекватно перетворювати усне мовлення на письмовий виклад, застосовувати спеціальні лінгвістичні знання для найбільш повного психологічного розуміння особистості, мотивів її поведінки тощо.

Зрозуміло, що формування soft skills у студентів має відбуватися під час навчального процесу. Як доводить аналіз наукової літератури, сьогодні існує два підходи до формування soft skills. Перший – навчати безпосередньо, запроваджуючи окремі курси в межах варіативного навчального плану: наприклад, у Російській Вищій школі економіки є курс тимблдингу (командотворення). Другий підхід – використовувати потенціал програмових дисциплін у поєднанні з позанавчальною виховною роботою. Такий підхід сьогодні має місце і в Україні.

Проте ми можемо спостерігати наявну суперечність між вимогами освітніх стандартів (формування інтегральних, загальних і професійних компетенцій) і значним зменшенням обсягів навчального навантаження на гуманітарні дисципліни, що є однією з вагомих причин недостатньої сформованості загальних компетенцій у студентів. Ця обставина ставить перед викладачами особливі завдання і передбачає використання різних способів та методів навчання, спрямованих на оптимізацію і активізацію процесів підготовки майбутніх фахівців.

З метою досягнення визначених в освітніх стандартах результатів сьогодні в закладах вищої освіти активно використовується інтерактивне навчання, під яким розуміють навчання, у процесі якого здійснюється взаємодія як між викладачами і студентами, так і студентів між собою. Інтерактивні методи навчання є одним із важливих напрямів удосконалення підготовки студентів на сучасному етапі реформування вищої освіти, спрямований на активне залучення студентів до навчально-пізнавальної діяльності (Григораш, Трубилин, 2014).

Здебільшого дослідники виокремлюють три групи інтерактивних методів навчання: дискусійні (діалог, групова дискусія, аналіз практичних ситуацій); ігрові методи (дидактичні ігри, творчі ігри, у тому числі й ділові, рольові ігри); тренінгові (комунікативні тренінги, тренінги сензитивності) (Панина та Вавилова, 2008).

Переважає більшість із зазначених методів навчання широко використовується під час викладання дисципліни «Публічне мовлення та основи академічного письма», яка, на нашу думку, є найбільш оптимальним

інструментом для формування soft skills у студентів юридичного факультету. Обираючи методи викладання дисципліни, ми орієнтувалися на тезу, згідно з якою людина запам'ятовує 20 % від почутого, 40 % від побаченого, 60 % від почутого і побаченого, 80 % від почутого, побаченого і виконаного самостійно (Григораш та Трубилин, 2012, с. 10).

З огляду на це, одним із ефективних способів формування «м'яких» навичок вважаємо демонстрацію відеороликів і відеотренінгів. Відеоматеріали, як відомо, є однією з продуктивних форм навчання. Як показує досвід, перегляд відеоматеріалів із колективним їх обговоренням, використанням інтерактивних вправ є більш ефективним, ніж просте відтворення теоретичного матеріалу. Наочність і динамізм відеосюжетів покращують запам'ятовування матеріалів і підвищують мотивацію до навчання. Про доцільність використання відеороликів для формування soft skills свідчить зв'язок відеосюжетів із практикою та можливість розвивати навички індивідуального й колективного спілкування.

На практичних заняттях студенти беруть участь у групових дискусіях на актуальні для юридичної спільноти теми. Особливістю групових дискусій є те, що не викладач розповідає студентам, як правильно, а самі студенти формулюють докази, обґрунтування принципів і підходів. Для того, щоб обговорення було успішним, попередньо визначаються правила, з якими ознайомлюються всі учасники. Модератор дискусії уважно слідкує за поведінкою учасників, фіксує порушення правил чи відхилення від правильного перебігу обговорення, коригує проведення дискусії. До того ж, модератор може бути не один, особливо якщо обговорюється декілька питань. У такому разі корисним є призначення лідерів груп у порядку обговорення проблем. Серед тем для дискусії слід обирати ті, які є актуальними, пов'язаними з матеріалом, що вивчається, і дозволяють студентам максимально повно використовувати особистий практичний досвід. Саме групові обговорення питань є особливо ефективними для формування комунікативних навичок. Цей метод забезпечує можливості для зворотнього зв'язку, практики і мотивації студентської аудиторії. Під час проведення дискусії модератор встановлює правила групового обговорення (наприклад, висловлюються всі без винятку в порядку черги) або передбачає певний алгоритм напрацювання спільної думки (наприклад, спочатку кожен індивідуально в письмовому вигляді викладає свою думку щодо обговорюваного питання, а потім формулюється спільне рішення). Крім того, у модератора дискусії формуються, крім комунікативних, ще й лідерські якості, оскільки саме модератор бере на себе відповідальність за перебіг обговорення і представлення напрацьованого рішення.

Ефективним методом формування риторичних компетенцій є моделювання наукової конференції. Виступ на конференції передбачає ретельну і ґрунтовну розробку теми, тривалу підготовку й високий науково-

теоретичний рівень доповідей. Участь студентів у змодельованій конференції сприяє виробленню навичок дослідницької роботи і слугує стимулом для розвитку професійного спілкування. Вбачаємо за доцільне здійснювати відеозапис виступів. Відеозапис надсилається студенту на електронну пошту, останній аналізує власний виступ, письмово визначає допущені помилки (вербальний і невербальний рівні). За умови, якщо студент надає дозвіл, на занятті відбувається груповий аналіз доповіді з наданням рекомендацій.

До методів активного формування «м'яких» навичок, зокрема навичок міжособистісного спілкування, належать ділові ігри, оскільки останні передбачають створення близьких до реальних ситуацій, зокрема прийому на роботу, консультування клієнтів, проведення наради. Перевагами ділових ігор є виконання певних ролей із наступним обговоренням та аналізом, що дозволяє зрозуміти мотиви поведінки учасників гри і визначити допущені у процесі помилки.

Слід зазначити, що в діловій грі навчання відбувається у процесі спільної діяльності. Кожен розв'язує своє завдання й виконує свою роль. Спілкування в діловій грі – це не тільки спільне засвоєння професійних знань, але й імітація комунікації людей у процесі роботи, це навчання спільній діяльності, умінням і навичкам співпраці. Перевагами такого виду занять є максимальне наближення навчання до реальної практичної діяльності фахівців даної галузі, а також, що не менш важливо, застосування теоретичних знань на практиці. Слід зауважити, що ділова гра повинна відображати обраний фрагмент реальної дійсності, задаючи предметний контекст професійної діяльності спеціаліста в навчальному процесі.

Застосування методу ділової гри дозволило виявити такі позитивні ефекти: розвивається логічне мислення, здатність швидко та адекватно реагувати на поставлені питання, удосконалюється мовлення, уміння спілкуватися в колективі, формується усвідомлення належності до певного колективу, групи, що допомагає навчитися контролювати емоції, виявляти повагу до думки інших, навчає поважати членів колективу тощо.

Під час проведення практичних занять автором використовується модель так званого «перевернутого класу». Ця модель апробована в передових вітчизняних і зарубіжних практиках та полягає в попередньому самостійному опрацюванні студентами спеціально дібраного відеоматеріалу з майбутнім обговоренням і вирішенням творчих та навчальних завдань на практиці. Зокрема, нами використовувалися відеоматеріали під час підготовки до теми «Види сучасного красномовства». Студенти попередньо ознайомилися з відео щодо підготовки вітальної промови від відомих лекторів і бізнес-тренерів (ресурс розташований у системі MOODLE), на підставі наведених у них рекомендацій самостійно склали вітальні промови і виголошували їх на занятті з майбутнім обговоренням, аналізом та, якщо необхідно, коригуванням.

Зазначені форми роботи, апробовані нами на практиці, забезпечують інтенсивне та інтерактивне навчання. До того ж, вони орієнтовані в першу чергу на отримання практичних навичок, необхідних у щоденній діяльності, на обмін досвідом, що дозволяє одержати вагомий практичний результат. Використовувані методи спрямовані на розвиток у студентів не тільки ефективних навичок міжособистісного спілкування, але й на підвищення рівня їх комунікативної компетентності загалом, що сприятиме досягненню успіху у виконанні професійних обов'язків.

Висновки. Таким чином, як доводить наш досвід, формування soft skills студентів юридичного факультету починається з першого курсу навчання. Можна впевнено стверджувати, що сьогодні в закладах вищої освіти здійснюється поступовий перехід від транслятивної (лекційно-семінарської) моделі навчання до інтегрованої, яка передбачає активне використання на заняттях інтерактивних методів (ділових ігор, дискусій, змодельованих конференцій та судових засідань тощо), які сприяють ефективному формуванню «м'яких» навичок. Крім того, досягненню поставленої мети сприяють завдання, побудовані на принципах професійної спрямованості, розвитку творчої активності, рефлексивності, урахування особистісних особливостей майбутніх юристів.

ЛІТЕРАТУРА

- Беркович, М. И., Кофанова, Т. А., Тихонова, С. С. (2018). Soft skills (мягкие компетенции) бакалавра: оценка состояния и направления формирования. *Вестник ВГУ. Серия: Экономика и управление*, 4, 63-68. Режим доступа: <http://www.vestnik.vsu.ru/pdf/econ/2018/04/2018-04-10.pdf>. (Berkovich, M. I., Kofanova, T. A., Tikhonova, S. S. (2018). Bachelor's soft skills (soft competencies): assessment of the status and direction of formation. *Bulletin of the Voronezh State University. Series: Economics and Management*, 4, 63-68. Retrieved from: <http://www.vestnik.vsu.ru/pdf/econ/2018/04/2018-04-10.pdf>).
- Богдан, О. С. (2019). Развитие soft skills как важный компонент формирования компетенций конкурентноспособных выпускников инженерных направлений. *Вестник Евразийской науки*, 3, 11. Режим доступа: <https://esj.today/PDF/24ECVN319.pdf>. (Bogdan, O. S. (2019). Development of soft skills as an important component in the formation of competencies of competitive engineering graduates. *Bulletin of Eurasian science*, 3, 11. Retrieved from: <https://esj.today/PDF/24ECVN319.pdf>).
- Григораш, О. В., Трубилин, А. И. (2012). *Организация деятельности и оценка результатов работы кафедры*. Краснодар: КубГАУ (Grigorash, O. V., Trubilin, A. I. (2012). *Organization of activities and evaluation of the results of the department*. Krasnodar: KubSAU).
- Григораш, О. В., Трубилин, А. И. (2014). Интерактивные методы обучения в современном вузе. *Научный журнал КубГАУ*, 101 (07). Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/interaktivnyye-metody-obucheniya-v-sovremennom-vuze-1>. (Grigorash, O. V., Trubilin, A. I. (2014). Interactive teaching methods in a modern university. *Scientific journal KubSAU*, 101 (07). Retrieved from: <https://cyberleninka.ru/article/n/interaktivnyye-metody-obucheniya-v-sovremennom-vuze-1>).

Давидова, В. *Слушать, говорит и договариваться: что такое soft skills и как их развивать*. Режим доступа: <https://theoryandpractice.ru/posts/11719-soft-skills>. (Davidova, V. *Listen, speak and agree: what are soft skills and how to develop them*. Retrieved from: <https://theoryandpractice.ru/posts/11719-soft-skills>).

Длугунувич, Н. А. (2014). Soft skills як необхідна складова підготовки ІТ-фахівців. *Вісник Хмельницького національного університету*, 6, 239-242. Режим доступу: file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/Vchnu_tekh_2014_6_47.pdf (Dlughunovych, N. A. (2014). Soft skills as a necessary component of training of IT-specialists. *Bulletin of Khmelnytsky National University*, 6, 239-242. Retrieved from: file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/Vchnu_tekh_2014_6_47.pdf).

Курінна, Л. (2019). Структура соціокультурної компетентності майбутніх соціальних працівників. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 6, 86-97 (Kurinna, L. (2019). Structure of socio-cultural competence of future social workers. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 6, 86-97).

М'які навички. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%8F%D0%BA%D1%96_%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%87%D0%BA%D0%B8. (Soft skills. Retrieved from: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%8F%D0%BA%D1%96_%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%87%D0%BA%D0%B8).

Панина, Т. С., Вавилова, Л. Н. (2008). *Современные способы активизации обучения*. Москва: Изд. Центр «Академия» (Panina, T. S., Vavilova, L. N. (2008). *Modern ways to enhance learning*. Moscow: Publishing House Center "Academy").

Стандарт вищої освіти України. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/081-pravo-bakalavr.pdf> (*The standard of environmental protection of Ukraine*. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/081-pravo-bakalavr.pdf>).

Таптыгина, Е. В. (2018). Процесс формирования soft skills в медицинском вузе. *Медицинское образование и профессиональное развитие*, 2, 68-74. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/protsess-formirovaniya-soft-skills-v-meditsinskom-vuze> (Tapytygina, E. V. (2018). The process of forming soft skills in a medical university. *Medical Education and Professional Development*, 2, 68-74. Retrieved from: <https://cyberleninka.ru/article/n/protsess-formirovaniya-soft-skills-v-meditsinskom-vuze>

Чуланова, О. Л. (2016). *Компетентностный подход в работе с персоналом. Теория, методология, практика*. Москва: Инфра-М Серия: Научная мысль (Chulanova, O. L. (2016). *Competence approach in work with personnel. Theory, methodology, practice*. Moscow: Infra-M Series: Scientific Thought).

РЕЗЮМЕ

Шестакова Светлана. Использование интерактивных методов обучения для формирования soft skills у студентов юридического профиля.

В статье исследуются интерактивные методы формирования soft skills у студентов юридического факультета, определяются особенности «мягких» навыков, необходимых для эффективного выполнения профессиональных задач современным

юристом (в частности, коммуникации, дипломатии, создания или поддержания благоприятного микроклимата в коллективе, умение работать в команде, выступать публично, презентовать себя и свои идеи, креативно решать профессиональные задачи и т.п.). Акцентируется внимание на противоречиях требований, закрепленных в образовательных стандартах, и имеющейся тенденции к уменьшению количества гуманитарных дисциплин. Определяются типы занятий, которые являются наиболее эффективными для формирования «мягких» навыков.

Ключевые слова: *soft skills, «мягкие» навыки, коммуникативная компетентность, общие компетенции, профессиональные навыки, интерактивные методы обучения.*

SUMMARY

Shestakova Svitlana. Use of interactive methods of teaching for soft skills formation in students of law faculty.

Interactive methods of soft skills formation in students of law faculty are investigated in the article, also peculiarities of "soft" skills are determined which are necessary for fulfilling professional tasks by modern lawyers (especially, communication, diplomacy creating or maintaining a favorable climate in the team, ability to work in a team, speak in public, present oneself and one's ideas, creatively solve professional tasks, etc.). Different approaches to the meaning of "soft skills" are researched, attention is paid to the universal content of meaning of "soft skills" where they understand emotional and communicative skills of a universal character which is necessary for successful professional self-determination of a person and increasing efficiency of work and interaction with other people. Emphasis is placed on the contradiction of the requirements set out in the educational standards and the current tendency to reduce the number of humanities in higher education institutions. The effectiveness of interactive teaching methods aimed at activating the process of interaction in pairs "teacher – student", "student – student" is proved. The types of classes are given, in particular, business games, discussions, modeling of the scientific conference and court session that proved to be most effective for formatting "soft" skills. The author considers successful the so-called model of "inverted class" which activates the students' creative potential and skills of self-activity work with the given material. In the article it is proved that formation of "soft" skills has the peculiar value for future specialists in law sphere, success in fulfilling their professional duties which are determined by the effectiveness in the branch of interpersonal interactions.

Key words: soft skills, communicative competence, general competences, professional skills, interactive methods of studying.